

ПСИХОЛОГІЯ І ПЕДАГОГІКА

УДК 811.111:378.147

Б 43

Белоусова С. М.

доцент НУК, старший викладач кафедри сучасних мов, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), svitlana.belousova@nuos.edu.ua

Давиденко О. Б.

викладач кафедри сучасних мов, Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Україна, Миколаїв), olena.davydenko@nuos.edu.ua

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ

В статті розглядається самостійна робота студентів як фактор підвищення ефективності навчання, що сприяє формуванню пізнавальної активності студентів. Аналізується роль викладача в організації самостійної роботи студентів. Розглянути умови, необхідні для підвищення ефективності самоосвіти студентів.

Ключові слова: *пізнавальна активність, навчальна діяльність, активізація, самостійна робота, спільна діяльність, метод проєктів.*

На сучасному етапі розвитку світової цивілізації, що характеризується процесами глобалізації у всіх сферах людської діяльності, актуальною стає ідея формування професіонала нового типу. Все більше зростає попит на дипломованих фахівців в різних галузях, здатних самостійно, без допомоги перекладача, швидко і компетентно вирішувати професійні проблеми. Тому необхідно розробляти і впроваджувати у педагогічну практику більш досконалі методики навчання, що забезпечують підвищення якості навчального процесу, що сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку вмінь і навичок самостійного мислення і практичного застосування знань.

Активізація навчальної діяльності студентів – це робота викладача, яка спрямована на вдосконалення змісту, форм і методів, прийомів і засобів навчання з метою підвищення зацікавленості, активності, творчості та самостійності студентів у засвоєнні знань, формуванні вмінь і навичок, застосуванні їх на практиці. Умови, форми і методи, які активізують навчальну діяльність студентів, одночасно сприяють підвищенню ефективності навчання, оптимізації його процесу.

Формування навичок самостійної розумової праці є одним з важливих факторів активізації пізнавальної діяльності студентів. Пояснюється це тим, що, знання, які вони отримують під час навчання у вищій школі, мають тенденцію застарівати, відставати від потреб життя. Мета викладача – навчити студентів самостійно працювати та здобувати знання з різних джерел інформації, оволодіти різноманітністю видів і прийомів самостійної роботи. Таким чином, метою нашої статті є розгляд самостійної роботи як фактору підвищення активності студентів.

Проблеми організації самостійної роботи різнобічно висвітлюються в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондаря, Є. Я. Голанта, Н. Г. Дайрі, В. Козакова, Б. П. Єсіпова, І. Лернера, О. Мороза, П. Підкасістого, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Л. Сущенко, М. Шкіля, О. Ярошенко, М. Дяченко та ін. Вони наголошують на тому, що, незважаючи на роль викладача, основні цілі навчання досягаються, насамперед, в результаті власних зусиль студентів.

В самостійних діях проявляються елементи активності студента і, навпаки, прояв активності направляє особу до самостійності. Бути самостійним означає робити що-небудь без сторонньої допомоги, без зовнішнього спонукання, на свій розсуд.

Розгляд самостійної роботи студентів як спільної діяльності викладачів і студентів, в якій реалізуються цілі навчання у вигляді педагогічних і навчальних завдань і відбувається всебічний розвиток особистості, дає можливість уявити самостійну роботу як цілісну педагогічну систему. Самостійна робота – це діяльність студента, яку викладач планує разом зі студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним

керівництвом викладача без його безпосередньої участі. Результати виконання самостійної роботи контролюються викладачем, а тому її виконання є обов'язковим для кожного студента. При визначенні поняття «самостійна робота» важливе значення має і те, де вона проводиться (аудиторне / позааудиторне заняття) і яка при цьому роль викладача (інструктаж, контроль, консультація).

Дослідження педагогів і психологів Ільїна Г. Л., Підкасистого П. І. та Козакова В. А. дозволяють умовно виділити чотири рівні самостійної продуктивної діяльності студентів, що відповідають їх навчальним можливостям:

- копіювання дії за заданим зразком;
- репродуктивна діяльність з відтворення інформації про різні властивості досліджуваного об'єкта;
- продуктивна діяльність самостійного застосування набутих знань для вирішення завдань, які виходять за межі відомого зразка, що вимагає здатності до індуктивних і дедуктивних методів;
- самостійна діяльність з перенесення знань при вирішенні завдань в абсолютно нових ситуаціях.

Самостійна робота є засобом організації пізнавальної діяльності студентів. Самостійні роботи надають студентам можливість планувати власну діяльність, знаходити помилки, вносити необхідну корекцію в процес здійснення своєї діяльності. Організація самостійної роботи студентів вимагає від викладача наступне:

- сформулювати тему, визначити мету самостійної роботи і визначити кількість учасників;
- продумати можливі варіанти проблем, які важливо дослідити в рамках обраної теми. Самі проблеми висувуються студентами з допомогою викладача (запитання, ситуації, що сприяють визначенню проблем);
- розподілити завдання по групах, обговорити можливі методи дослідження, пошуку інформації, творчих рішень;

- стимулювати самостійну роботу студентів за своїми індивідуальними або груповими дослідницькими, творчими завданнями;
- проводити обговорення отриманих даних у групах (захист проєктів, колективне обговорення, висновки).

Студенти по-різному ставляться до навчання. Завдання викладача полягає в тому, щоб організувати навчальний процес і самостійну роботу студентів таким чином, щоб студент не залишився байдужим до результатів своєї роботи. Головним завданням викладача при організації самостійної роботи студентів у системі особистісно-орієнтованої освіти є визначення видів, форм і методів роботи в залежності від рівня складності навчальної інформації з урахуванням думок студентів, тобто організація пізнавальної діяльності студентів на основі взаємоповаги і співпраці. Під час самостійної роботи студенти визначають технологію виконання конкретного завдання. Навчальна автономія передбачає не тільки вибір того, як слід вчитися, але і того, що треба вчити для досягнення поставленої мети. Досягти справжньої автономії можна тільки у разі наявності відповідного навчально-методичного курсу та навчального процесу в цілому.

Одним з найбільш затребуваних методів самостійної роботи є метод проєктів. Мета методу проєктів – розвиток самоосвітньої активності і розвиток комунікативних навичок. У ньому поєднується індивідуальна та самостійна форми роботи студентів з груповими заняттями. Його сутність – стимулювати інтерес до навчання шляхом організації самостійної діяльності студентів, постановки перед ними цілей і проблем, вирішення яких веде до формування нових знань і умінь. Метод проєктів орієнтований на самостійну діяльність студентів, роль викладача полягає в постійній консультативній допомозі.

За допомогою методу проєктів можна навчити студентів:

- виявляти і формулювати проблеми;
- проводити їх аналіз;
- знаходити шляхи їх вирішення;
- працювати з інформацією;
- знаходити необхідне джерело (в довідковій літературі або в засобах масової інформації);

– застосовувати отриману інформацію для вирішення поставлених завдань.

Проектна робота реалізує самостійну пошуково-дослідницьку діяльність студентів. Спектр проектної діяльності може бути широкий і різноманітний:

- сценарії, програми, інструкції;
- відео інтерв'ю і репортажі;
- очні та заочні екскурсії;
- анкети для соціологічних опитувань;
- комплексні курсові роботи, побудовані на реалізації міжпредметних зв'язків, виконаних на двомовній основі.

Самостійна робота розвиває, поряд з професійними знаннями і вміннями, такі властивості, як незалежність, впевненість в собі, відповідальність і почуття обов'язку.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо, що досконала організація самостійної роботи є важливим фактором підвищення пізнавальної активності студентів. Становлення студента як майбутнього висококваліфікованого фахівця, здатного до самовдосконалення, залежить від його активності. В свою чергу активність є головною умовою для отримання міцних і повноцінних знань.

Література

1. Драч І. І. Самостійна робота студентів вищих навчальних закладів як важливий елемент сучасної підготовки фахівців. *Нові технології навчання : наук.-метод. зб.* 2004. Вип. 37. С. 86–90.

2. Пидкасистый П. И. Самостоятельная познавательная деятельность школьников в обучении. Москва : Просвещение, 2002. 240 с.

3. Психологія діяльності та навчальний менеджмент : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Козаков В. А. та ін. ; за заг. ред. В. А. Козакова. Київ : КНЕУ, 2003. 829 с.

References

1. Drach, I. I. 2004. «Samostiina robota studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv yak vazhlyvyi element suchasnoi pidhotovky fakhivtsiv» [Students self-study at institutions as the important element of modern]. *Novi tekhnolohii navchannia – New technologies of training*, issue 37: 86-90.

2. Pidkasisty, P. I. 2002. *Samostoyatel'naya poznavatel'naya deyatel'nost shkolnikov v obuchenii* [Self-study cognitive activity of pupils during training]. Moscow: Prosveshchenie Publ.

3. Kozakov, V. A., Artiushyna, M. V., Kotykova, O. M. et al. 2003. *Psykholohiia diialnosti ta navchalnyi menedzhment* [The psychology of activity and basic management]. Kyiv: KNEU Publ.

Beloysova S. M., Associate Professor NUS, Senior Instructor of the Department of Modern Languages, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), svitlana.beloysova@nuos.edu.ua

Davidenko O. B., Instructor of the Department of Modern Languages, Education and Research Institute of Humanities of Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), olena.davydenko@nuos.edu.ua

Students' self-study as a means of education efficiency enhancement

The article deals with the students' self-study as a factor in increasing the effectiveness of learning, contributing to the formation of cognitive students' activity. The role of the teacher in organizing students' self-study work is analyzed. The conditions necessary for improving the effectiveness of students' self-education are considered.

Key words: *educational activity, activation, independent work, joint activity, method of projects.*